

ZAŠČITNA DELOVNA SREDSTVA IN VARNOST PRI DELU

Izobraževalni program

Pomočnik v biotehniki in oskrbi

Ime modula

Čiščenje in urejanje prostorov (ČUP)

Naslov učnih tem ali kompetenc, ki jih obravnava učno gradivo

Ravnati v skladu s higiensko varnostnimi predpisi

Naslov enote učnega gradiva

ZAŠČITNA DELOVNA SREDSTVA IN VARNOST PRI DELU

POVZETEK

Delovna obleka, obutev in osebna varovalna oprema je vsaka oprema, ki jo delavec nosi, drži ali kako drugače uporablja pri delu, tako da varuje sebe ali druge pred enim ali več istočasno nastopajočimi tveganji za varnost in zdravje.

Ključne besede: delovna obleka, delovni čevlji, zaščitne rokavice, fizikalni, kemični in mehanski vplivi, delovne okvare in nezgode, z delom povezane bolezni.

Avtorica: Karmen Tofolini

Drugi avtorji (slikovno gradivo, ilustracije ...): Aljaž in Leopold Tofolini

Recenzent: Veronika Gorjanc

Lektor: Maruša Kolar

Datum: junij, 2009

To delo je ponujeno pod Creative Commons Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Deljenje pod enakimi pogoji 2.5 Slovenija licenco.

Pri različnih opravilih in pri različnih poklicih uporabljamo različno opremo in različna zaščitna sredstva. Razmisli, kakšna zaščitna sredstva uporabljajo rudarji, zdravniki, kuharji, vzdrževalci cest in podobno.

Kaj pa tisti, ki skrbijo za čiščenje in urejanje prostorov? Kdo so te osebe? Kaj naj bi bila njihova zaščitna oprema? Ali bi morala biti za vse enaka?

Kdo na šoli, ki jo obiskuješ, skrbi za čiščenje in urejanje prostorov? Kako so čistilke na šoli oblečene? Kakšno obutev nosijo? Kaj še uporabljajo za zaščito?

ZAŠČITNA DELOVNA SREDSTVA

Pri praktičnem pouku pri predmetu Čiščenje in urejanje prostorov se z učiteljem pogovorite o zaščitni opremi, ki jo boste pri pouku uporabljali. Zapišite, kar se boste dogovorili, na primer:

- katero opremo morate imeti,
- iz kakšnih materialov mora biti,
- ali jo potrebujete pri vseh urah praktičnega pouka,
- kako jo je potrebno vzdrževati...

Delodajalec mora v skladu z veljavno zakonodajo, predvsem na podlagi ocene tveganja za varnost in zdravje, delavcem zaposlenim na delovnih mestih, na katerih so izpostavljeni določenim škodljivim vplivom delovnega okolja, ter s tem tveganjem za varnost in zdravje pri delu, zagotoviti ustrezno delovno obleko, obutev in osebno varovalno opremo.

Pri različnih poklicih se uporabljajo različna oblačila iz različnih materialov. Predpisane so lahko tudi barve. Pomisli, kakšne barve oblačila nosijo zdravniki, kakšne medicinske sestre oziroma tehniki zdravstvene nege, kakšno bolničarji negovalci, kakšne pa čistilke in vzdrževalci.

Delovno obleko lahko predstavljajo halje, kompleti tunike in hlač ali krila, kombinezoni, predpasniki, pokrivala...

Ljudje, ki so zaposleni za čiščenje v živilskih obratih, morajo imeti za čiščenje posebno delovno obleko, drugačno (druge barve) od tiste, ki jo oblečejo za delo z živili. Po končanem čiščenju je treba obleko zamenjati.

Na splošno velja, da naj bo delovna obleka krojena tako, da ne bo ovirala gibanja, da bo primerna temperaturi prostora in težavnosti dela. Priporočajo delovno obleko, ki ima najmanj šestdeset odstotkov bombaža, je obstojnih barv, zaželeno je možnost pranja pri 95° C.

Slika 1: Zaščitna pokrivala

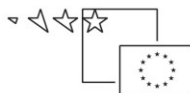
Slika 2: Zaščitna obleka v gostinstvu

—

Za čiščenje so primerni fiziološki delovni čevlji, ki jih nekateri ljudje imenujejo ortopedski, kar pa ni prav. Rečemo pa lahko, da je tak čevelj ortopedsko oblikovana. Fiziološki delovni čevlji ima 3 – 4 centimetrov visoko peto, je usnjen ali iz blaga, mehak, prožen in zračen. Tak čevlji mora omogočati vsakodnevno osem urno, stoječe delo. Za nekatera dela so lahko še drugačne zahteve glede obutve, na primer, da je zračna, tiha pri hoji, enostavna za čiščenje, da je nepremočljiva, da fiksira gleženj in podobno.

Za vso zaščitno delovna obutev velja, da mora biti neдрseča.

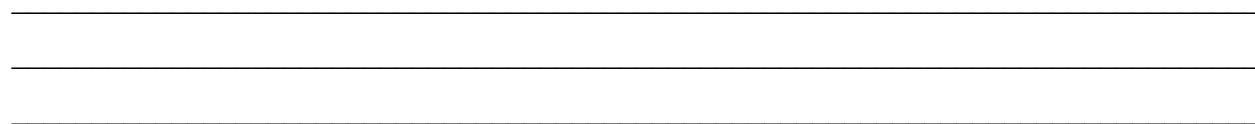

Slika 3 - 4: Delovna obutev

Rokavice uporabljamo zato, da zaščitimo roke pred umazanijo, pred škodljivimi fizikalnimi ali kemičnimi vplivi ali pred mehničnimi poškodbami.

Poznamo različne vrste rokavic: gumijaste, iz nitrila, latexa, vinila, tekstilne... Rokavice so lahko za večkratno ali za enkratno uporabo. Naštej poklice ali situacije, pri katerih uporabljamo rokavice za enkratno uporabo.

Slika 5 in 6: Zaščitne rokavice

Rokavice morajo biti čiste in primerno vzdrževane. Rokavice niso nadomestilo za umivanje in razkuževanje rok!

Pri delu s posebej občutljivimi živali ali pri prehladu priporočajo masko, ki pokrije nos in usta. Ker se v maski nabirajo mikrobi in se zaradi vlage tudi zelo razmnožujejo, so priporočljive maske

za enkratno uporabo, ki jih po uporabi zavržemo.

Slika 7. Maske različnih oblik

Delodajalec, oz. odgovorni delavec, vodja delovnega procesa, oz. neposredni vodja je dolžan zagotoviti delavcu varovalno obutev in osebno varovalno opremo, ki mu pripada.

Delavec ima pravico in obveznost uporabljati predpisano delovno obleko ali osebno varovalno opremo. Z njo mora ravnati pazljivo in strokovno. Delavci ne smejo izven delovnega časa oziroma delovnega mesta nositi ali drugače uporabljati delovne obleke, obutve ali osebne varovalne opreme.

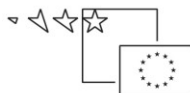
ŠKODLJIVI VPLIVI

Zaščitna sredstva nas varujejo pred škodljivimi mehanskimi, fizikalnimi in kemičnimi vplivi.

Poskusi zapisati nekaj primerov:

Mehanski vplivi:

Fizikalni vplivi:

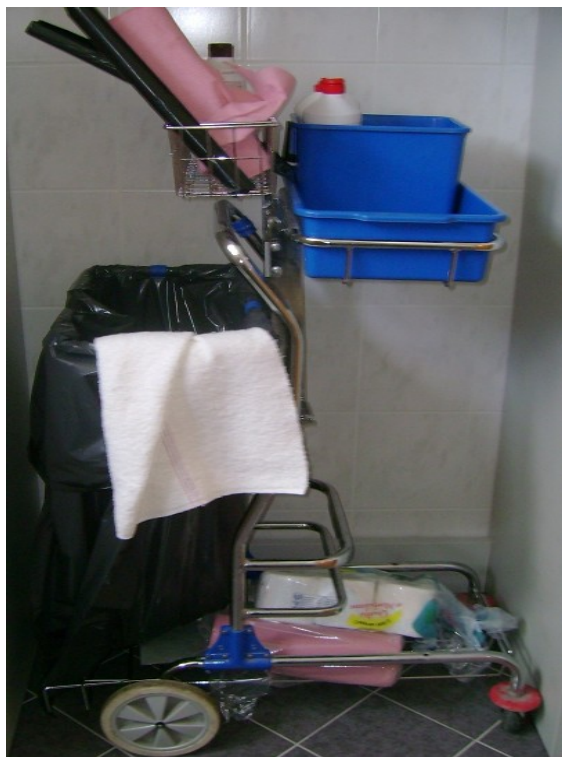
Kemični vplivi:

PREPREČEVANJE DELOVNIH OKVAR IN NEZGOD

Pri delu se pogosto po nepotrebnem utrujamo, ker ne znamo uporabljati pripomočkov, čeprav so včasih zelo preprosti, poceni in zelo olajšajo delo.

Drža pri delu naj bo taka, da telo ne bo sključeno in ne zvito. Sedenje postrani, nošenje samo v eni roki in pogosto pripogibanje utrujajo in kvarijo hrbtenico. Najslabše je, če v zasukanem položaju dvignemo kaj zelo težkega.

Prekratki ali predolgi držaji na delovnem orodju silijo telo v neprimerno lego. Za vsako delo je treba predvideti primerne pripomočke in najugodnejši način izvedbe.

Slika 8: Voziček za čistilne pripomočke in sredstva lahko zelo olajša delo

Obremenitve in odmore je treba prilagoditi sposobnosti delavca.

Vsak delavec mora biti pred začetkom dela seznanjen z nevarnostmi, ki mu grozijo pri delu, ali pa z nevarnostmi, ki jih on lahko povzroči.

Razmisli, do kakšnih okvar in nezgod lahko pride pri čiščenju in urejanju prostorov.

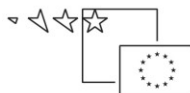
V skupinah ali v dvojicah razmislite o nevarnostih, ki nam pretijo pri:

- skupina: čiščenju domače kuhinje
- skupina: čiščenju velike kuhinje (na primer v hotelu)
- skupina: čiščenju dnevne sobe
- skupina: čiščenju kopalnice
- skupina: čiščenju avtomehanične delavnice.
- skupina: čiščenje športne dvorane

Skupaj z učiteljem se dogovorite še o kakšnih drugih primerih, ena skupina lahko analizira možnosti za nezgode tudi v več različnih prostorih ali objektih. O svojem delu in ugotovitvah poročajte drugim skupinam. Kaj menite o ugotovljenem? Skupaj izdelajte preglednico, miselni vzorec ali kakšno drugo obliko poročila o najpomembnejših ugotovitvah.

VRSTE NEZGOD

Mehanične poškodbe so poškodbe, ki nastanejo ob padcih in različnih udarcih, ter poškodbe z ostrimi predmeti. Te poškodbe so zelo nevarne in boleče, to so razni zvini, zlomi in izpahi. Vzroki

teh poškodb so lahko: premalo varne stopnice, nestabilna podlaga, improvizirane lestve, drseče talne obloge, polita tla, ovire na tleh in neprimerna obutev.

Toplotne (termične) poškodbe so različne opekline in oparine. Vzroki teh poškodb so nepazljivost in nespretnost pri prijemanju vročih predmetov. Posledice teh poškodb so opekline različnih stopenj, izguba telesne tekočine in šok.

Poškodbe z električnim tokom – vzroki so lahko slaba ali dotrajana električna napeljava, slabo vzdrževanje električnih naprav ter lahkomiselnost ravnanje z njimi.

Kemične poškodbe – vzroki so najpogosteje neprimerna uporaba kemičnih sredstev, neznanje, pretirana uporaba in nepazljivo ravnanje z njimi. Poškodbe nastajajo na koži in na sluznici.

Zastrupitve – najpogostejši vzrok zastrupitev je pokvarjena hrana ali pomotoma zaužite kemikalije.

Zadužitve nastopijo zaradi pomanjkanja zraka, ki ga povzročita dim ali plin v prostoru ali tujek v grlu in sapniku.

Zgoraj naštete vrste nezgod razporedite glede na njihovo verjetnost, da do njih pride pri čiščenju in urejanju prostorov. Na prvo mesto napišite tisto za katero menite, da se pripeti najpogosteje, na zadnje mesto pa tisto, za katero menite, da je pri čiščenju in urejanju prostorov najredkejša.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

Zakaj si se tako odločil?

Svojo odločitev primerjaj z ostalimi sošolci. Pogovorite se o ugotovitvah.

Skupaj z učiteljem se tudi dogovorite, na kakšen način boste poskrbeli, da pri praktičnem pouku ne bi prišlo do kakšne nesreče. Izdelajte plakat s sklepi, kako boste ravnali, da bo čim manjša možnost za nezgode. Plakat obesite na vidno mesto v učilnici.

V literaturi poišči podatke o prvi pomoči. Kaj je prva pomoč?

Kdaj je potrebno poklicati zdravnika ali rešilca?

Z DELOM POVEZANE BOLEZNI

Pri nas delimo bolezni, ki jih povezujemo z delovnim okoljem na:

- poklicne bolezni, ki jih definiramo kot bolezni, povzročene z daljšim neposrednim vplivom delovnega procesa in delovnih razmer na določenem delovnem mestu ali na delu, ki sodi v neposredni okvir dejavnosti, na podlagi katere je oboleli zavarovan, in so v registru poklicnih bolezni;
- bolezni v zvezi z delom oziroma z delom povezane bolezni, ki jih definiramo kot bolezni, kjer ni pravnega vidika. (Bolezni ni na seznamu poklicnih bolezni);
- sum na poklicno bolezen, kjer naj bi šlo za poklicno bolezen s seznama, vendar naj ne bi bili izpolnjeni vsi kriteriji (strokovni in pravni) za priznanje poklicne bolezni.

Na internetu poišči pravilnik o seznamu poklicnih bolezni (npr. Uradni list RS, št. 85/2003) in odgovori na naslednja vprašanja:

- Kaj opredeljuje ta pravilnik?

- Kako se poklicne bolezni ugotavljajo in dokazujejo?
- Kako pogosto se mora seznam poklicnih bolezni pregledati in po potrebi dopolniti?
- Na katere tri skupine lahko delimo poklicne bolezni?
- Naštej 8 nevarnih kemijskih snovi, ki lahko povzročajo poklicne bolezni.
- Naštej bolezni, ki jih povzročajo fizikalni dejavniki.
- Naštej bolezni, ki jih lahko povzročajo biološki dejavniki.
- Izdelaj miselni vzorec o poklicnih boleznih po prizadetih organskih sistemih.
- Razmisli, ali lahko pride do poklicnih bolezni pri čiščenju in urejanju prostorov. Razloži.

ODPADKI

Določeno nevarnost tako v gospodinjstvih kot tudi v različnih obratih predstavljajo odpadne snovi. Nekateri odpadki so sami po sebi škodljivi, v nekaterih (zlasti bioloških) pa se hitro razmnožujejo bakterije in predstavljajo tveganje v smislu insektov in glodavcev.

Slika 9: Zabojujnik za ločeno zbiranje bioloških odpadkov

Definicije posameznih vrst odpadkov izhajajo iz njihovih lastnosti, kraja oz. mesta nastanka ter včasih tudi iz načina procesiranja.

Kako razdelimo odpadke je odvisno od namena uporabe, najbolj znani načini pa so:

razvrstitev glede na mesto nastanka odpadka in sicer na:

- komunalne odpadke in
- industrijske odpadke, ki se delijo na dve vrsti in sicer na: nevarne odpadke in posebne odpadke.

Izrednega pomena je ločeno zbiranje odpadkov. Oglej si bližnji ekološki otok.

Kateri zabojniki stojijo na njem?

Zapiši, kaj sodi in kaj ne v posamezne zabojnike.

ZABOJNIKI ZA STEKLO

Vanje sodi:

Vanje ne sodi:

ZABOJNIKI ZA PAPIR

Vanje sodi:

Vanje ne sodi:

ZABOJNIKI ZA PLASTENKE IN PLOČEVINASTO EMBALAŽO

Vanje sodi:

Vanje ne sodi:

ZABOJNIKI ZA BIOLOŠKE ODPADKE

Vanje sodi:

Vanje ne sodi:

Slika 10: Ekološki otok

V gospodinjstvih poleg mešanih komunalnih odpadkov nastajajo tudi kosovni odpadki, ki zaradi svoje velikosti, oblike in teže niso primerni za oddajo v zabojnikih za mešane komunalne odpadke.

Med kosovne odpadke sodijo pohištvo, bela tehnika (rabljeni štedilniki, pralni stroji), hladilni aparati, mali gospodinjstvi aparati, računalniki, TV in drugi kosovni predmeti iz gospodinjstva.

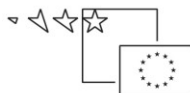
Zbiranje kosovnih odpadkov na prevzemnih mestih izvajajo večinoma v spomladanskem času, ponekod pa tudi jeseni.

Pozanimaj se, kje so v okolici tvojega doma in šole zbirna mesta za kosovne odpadke?

Kaj pa, če želimo oddati kosovne odpadke takrat, ko ni organiziranega zbiranja? Kam in pod kakšnimi pogoji lahko oddamo odpadke?

Biološki odpadki zavzemajo več kot 25 odstotkov gospodinjskih odpadkov, Če jih bomo zbirali ločeno, bomo zmanjšali količino odpadkov med svojimi mešanimi odpadki v zabojniku in na odlagališču, kjer se odlagajo odpadki, ki jih ni mogoče predelati.

Manj bioloških odpadkov na odlagališču pomeni tudi manj toplogrednih plinov, Zbrane biološke odpadke so po zakonodaji dolžni izvajalci javnih služb in določena podjetja predelati v kompost, saj ga lahko tako vrnemo v naravni snovni krog; tako bomo preprečili onesnaževanje narave.

Kateri odpadki so biološki?

Slika 11: Ločeno zbiranje odpadkov v kuhinji

Kuhinjski odpadki, med katere spadajo zelenjavni odpadki (čebulni in krompirjevi olupki, odpadki solate, zelja, redkve, itd.), olupki in ostanki sadja, kavna gošča ter kavni filtri, čaj in čajne vrečke, ostanki hrane, jajčne lupine, pokvarjeni prehrambeni izdelki (brez tekočin in embalaže), papirne vrečke za sadje in zelenjavo, papirnati robčki itd.

Vrtni odpadki, med katere spadajo rože, pokošena trava, listje, rezano grmičevje in veje, plevel, stara zemlja lončnic in podobno.

V okviru opravljanja javne službe morajo podjetja zagotoviti ločeno zbiranje in prevzemanje bioloških odpadkov v naseljih z več kot 2000 prebivalci.

V ta namen zato poleg posod za mešane komunalne odpadke namestijo posode za biološke odpadke (običajno rjave barve), velikosti 80, 120 ali 240 litrov.

Ker imajo prebivalci na podeželju možnost, da se odločijo ali bodo biološke odpadke sami kompostirali ali pa jih odlagali v rjave posode, se je v praksi izkazalo zelo motivacijsko, da tisti, ki se odločijo sami kompostirati biološke odpadke prejmejo priročne kuhinjske zabojnike za ločevanje teh odpadkov in po simbolični ceni kupijo kompostnik.

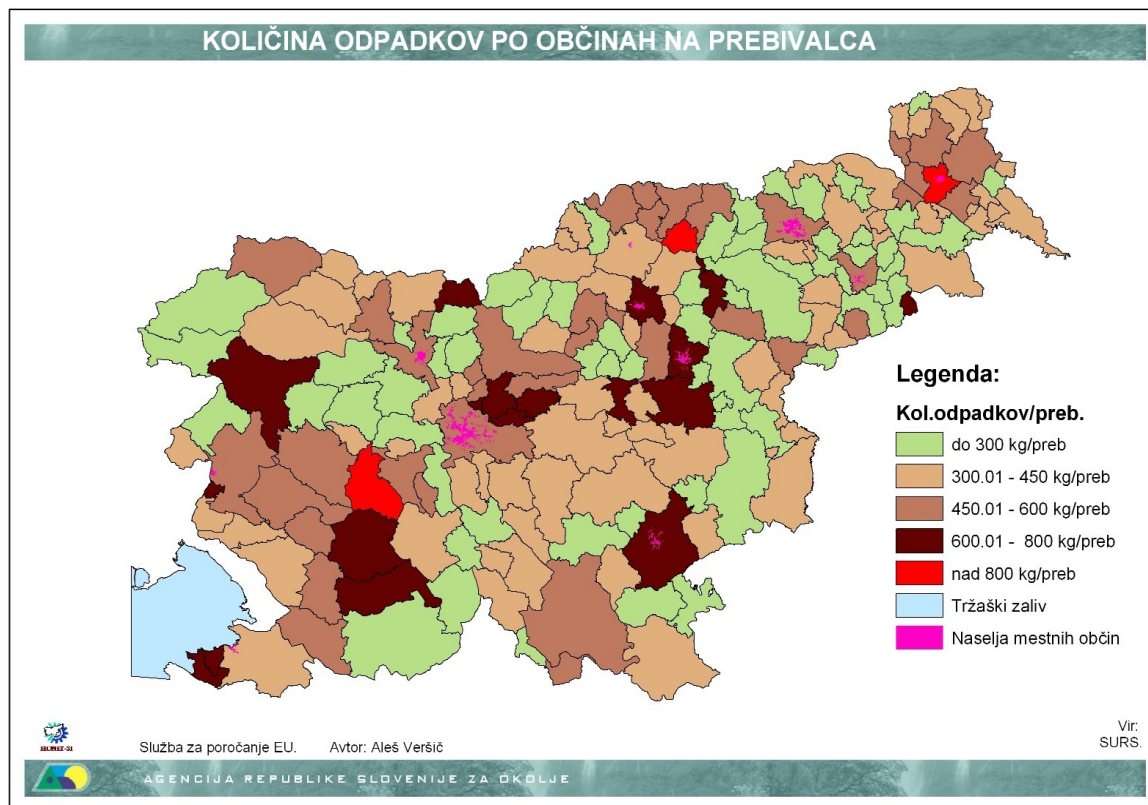
Za kompostiranje na lastnem vrtu se lahko odločijo tisti občani, ki imajo vrt ali zelenico, katerega velikost mora zagotavljati postavitev kompostnika v razdalji najmanj 5m od sosednjih stanovanjskih stavb ali javnih površin. Za lastno kompostiranje se lahko odločijo tudi stanovalci več družinskih objektov, ki lahko sami kompostirajo biološke odpadke, če z lastnim kompostiranjem pisno soglašajo vsi stanovalci objekta.

Kaj je kompostiranje?

Poišči navodila za pravilno kompostiranje.

Kaj lahko kompostiramo?

Kaj ne sodi na kompostni kup oziroma v kompostnik?

Slika 11: Količina odpadkov po občinah na prebivalca

Poglej si zgornjo sliko.

Kje v Slovenji je količina odpadkov najmanjša na prebivalca? Naštej nekaj področij.

V katerih občinah je količina odpadkov na prebivalca največja?

Poišči občino, v kateri bivaš in občino, v kateri obiskuješ šolo. Poišči podatke o količini odpadkov na prebivalca za obe občini.

ZAPOMNI SI

Delodajalec mora v skladu z veljavno zakonodajo, predvsem na podlagi ocene tveganja za varnost

in zdravje, delavcem zaposlenim na delovnih mestih, na katerih so izpostavljeni določenim škodljivim vplivom delovnega okolja, ter s tem tveganjem za varnost in zdravje pri delu, zagotoviti ustrezno delovno obleko, obutev in osebno varovalno opremo.

Delavec ima pravico in obveznost uporabljati predpisano delovno obleko ali osebno varovalno opremo. Z njo mora ravnati pazljivo in strokovno.

Za vsako delo je treba predvideti primerne pripomočke in najugodnejši način izvedbe. Vsak delavec mora biti pred začetkom dela seznanjen z nevarnostmi, ki mu grozijo pri delu, ali pa z nevarnostmi, ki jih lahko povzroči on.

PONOVIMO

Naštej nekaj primerov zaščitne delovne opreme.

Kakšna je vloga delodajalca glede delovne obleke, obutve in osebne varovalne opreme?

Kakšna naj bo delovna obleka?

Opiši delovno obutev, primerno za čiščenje.

Katerim vplivom (mehanskim, kemičnim ali fizikalnim) smo najpogosteje izpostavljeni pri čiščenju in urejanju prostorov? Zakaj?

Kako lahko preprečujemo delovne okvare in nezgode?

Pomisli, do katerih poškodb lahko pride pri praktičnem pouku pri različnih modulih. Kako jih lahko preprečimo?

Izdelaj miselni vzorec o vrstah nezgod.

Kaj so poklicne bolezni?

V literaturi ali s pomočjo spletnih strani poišči podatke o azbestu in azbestnih bolnikih.

Izdelajte projektno nalogo na temo odpadki. Vključite znanja čim več modulov. (Napišite spis ali pa kratko zgodbo o odpadkih in varovanju okolja, uporabite prazno embalažo, očistite bližnjo okolico šole ali pa obrežje potoka, izdelajte ali oblepite koše za ločeno zbiranje odpadkov...)

VIRI:

- Kraker Starman, A. (1999). *Higienski minimum*. Ljubljana: Gospodarski vestnik
- Pignar, N. (2001). *Gospodinjstvo*. Ptuj: Poklicna in tehniška kmetijska šola Ptuj.
- Pravilnik o osebni varovalni opremi, Uradni list Republike Slovenije, 29 (2005) in 23 (2006).
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu, Uradni list Republike Slovenije, 56 (1999) in 64 (2001).
- Zakaj ločeno zbiranje bioloških odpadkov? Pridobljeno 31.5.2009 na http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.rootskitchens.co.uk/database_images/fanke
- Slika 2. Pridobljeno 26.5.2009 iz http://www.geocities.com/modno_siviljstvo_vida/kuharska.html
- Slika 3. Pridobljeno 2.6.2009 iz http://www.lidl.si/slo/home.nsf/pages/c.o.20090604.p.Zenski_in_moski_natikaci
- Slike 1, 4, 5 in 6. Pridobljeno 26.5.2009 iz <https://trgovina.zavas.si/listProducts.asp?pid=142>
- Slika 7. Pridobljeno 2.6.2009 iz <http://cekin.si/clanek/davki/svinjsko-draga-gripa.html>
- Slika 9. Pridobljeno 26.5.2009 iz sasopapp.com/.../uploads/2007/12/bio-odpadki.jpg
- Slika 10. Pridobljeno 26.5.2009 iz lytee.lyspot.si/.../p1010007.jpg
- Slika 11. Pridobljeno 26.5.2009 iz http://images.google.si/imgres?imgurl=http://www.rootskitchens.co.uk/database_images/fanke
- Slika 12. Pridobljeno 26.5.2009 iz <http://eionet-si.arso.gov.si/Dokumenti/GIS/odpadki/obremenitve/07.jpg>